

IN MEMORIAM



DR. SERGIJ VILFAN (1919-1996)

Akademik prof. dr. Sergij Vilfan se je rodil 5. aprila 1919 v Trstu. Ker je bil njegov oče Fran Vilfan visok jugoslovanski konzularni uradnik (1925-1931 v položaju generalnega konzula) pri Mednarodni donavski komisiji, je obiskoval osnovno šolo in dva razreda gimnazije v Bratislavi, na Dunaju in v Dubrovniku, šele od leta 1931 pa ga je življenjska pot zanesla v Ljubljano, kjer je od leta 1937 do 1941 obiskoval študij prava in bil po opravljenih rigorozih leta 1942 promoviran za doktorja.

Od konca leta 1950 pa do 1972 je bil ravnatelj Mestnega arhiva ljubljanskega (kasneje Zgodovinski arhiv v Ljubljani). Kot arhivist je bil tudi mednarodno zelo dejaven, saj je objavljaj svoje strokovne prispevke v vrsti priznanih strokovnih revijah, svoje izkušnje pa je tako v teoriji kot v praksi redno prenašal na mlajše rodove. Brez pridržkov lahko rečemo, da je bil oče sodobne slovenske arhivistike.

Njegovo znanstveno in pedagoško delo pa ga je vselej vleklo v posebnosti in zakonitosti preteklih obdobij na Slovenskem. Zato je že nekaj let predno je zapustil arhiv deloval tudi na Pravni fakulteti kot predavatelj pravne zgodovine, saj je že leta 1970 dosegel vnaprejšnjo habilitacijo za rednega profesorja za narodno in občo pravno zgodovino. Nedvomno si je ta status utrdil z doslej še vedno neprekosljivo knjigo *Pravna zgodovina Slovencev od naselitve do zloma stare Jugoslavije* (1961) pa tudi z drugimi prispevki, objavljenimi v domačih, slovenskih in jugoslovanskih, kakor

tudi v tujih uglednih revijah in drugih publikacijah. (Obsežno bibliografijo gl. v ZČ, Ljubljana, 43, 1989, št. 1).

S svojim znanstvenim in organizacijskim delom v domačih in mednarodnih znanstvenih organizacijah se je uveljavil kot doslej najvidnejši slovenski pravni zgodovinar, posebej pri preučevanju slovenske pravne zgodovine z njenim širšim pravnozgodovinskim okvirom, pa tudi v številnih drugih smereh zgodovinskega raziskovanja, s katerim je bil pravni razvoj vselej najtesneje povezan. Upoštevanje njegovega dela ne kažejo le domača priznanja, med katerimi velja omeniti članstvo v SAZU od leta 1978 in položaj akademika od 1983, kar je bilo ob njegovem delu sorazmerno pozno, temveč tudi članstvo v različnih mednarodnih odborih (za zgodovino mest od 1969, od 1981 predsednik; za zgodovino parlamentov od 1970; za historično metrologijo od 1974), in drugih znanstvenih družbah (Société Jean Bodin in Evropske akademije za zgodovino v Bruslju od 1981), pa tudi dopisno članstvo Poljske akademije znanosti (1985) in Dunajske akademije znanosti (1988). Med posebej pomembnimi obrati v njegovem življenju je vendarle treba omeniti še izpopolnjevanje leta 1961 na École pratique des Hautes Études, VI. sekcija, pri F. Braudelu v gospodarski zgodovini.

Akademika Sergija Vilfana mednarodno uveljavljanje v navedenih organizacijah ni bilo slučajno, temveč posledica njegovih uveljavljenih metod preučevanja. Tako je zlasti na podlagi pobud svojih predhodnikov, prof. Janka Polca in Metoda Dolenca, kaj kmašu pristopil k povezovanju metod pravne zgodovine z etnografskimi vprašanji (npr. glede noše po oblačilnih redih, prisega, ipd.), arhivistične izkušnje so ga pogosto napeljale k značilnem povezovanju podatkov arhivskih virov s terenskim delom, poleg pravnozgodovinskih in gospodarskozgodovinskih vprašanj pa sta mu bili stalnica tudi problematika zgodovine deželnih zborov in zgodovina mest, ali, kot je sam rad poudaril, lokalna zgodovina "iz nelokalne perspektive".

Zato so nam tudi razumljivejša za njegovo usmeritev na prvi pogled nenavadna preučevanja, kot je za ožje primorsko območje razprava *Kako so v Podgorju rezali na palice župana* (Koledar kmečke knjige 1955), nadalje so ga zanimale *Podobe iz nekdanje živinoreje med Trstom in Slavnikom* (Kronika V/1957), kakor tudi *Zgodovinske slike iz Brkinov* (Kronika I/1953), prispeval je *K obdelavi polja v Slovenski Istri* (Slovenski etnograf X/1957), posebno zadovoljstvo mu je pri preučevanju nedvomno pomenil *Koprski glavar Slovanov* (Kronika II/1954), *Komun v Črnotičah* (Traditiones I/1972) pa še pogloblja in utrjuje njegova spoznanja posebnosti slovensko-istrskega območja, v širši primorski zamejski prostor pa je posegel *Ob nekaterih ženitnih običajih obsoških in beneških Slovencev* (SE/1953). *K zgodovini kmečkega kupčevanja s soljo* (Gospodarsko-pravne podlage povesti o Martinu Krpanu) (Kronika 10/1962,

11/1963) in s *Prispevki k zgodovini mer na Slovenskem* (Zgodovinski časopis VIII/1954) je vnesel mnoge nove poglede tudi v metodologiji znanstvenega preučevanja, s pregledom *notarialnih arhivov in delovanjem notariata v nekdanjih jugoslovanskih primorskih mestih* (Archivum, 1962) ter *mestnimi arhivi v Sloveniji* (Archivum, 1963) pa je svetu predočil bogastvo našega arhivskega gradiva.

Odprtost in širina v znanstvenih in osebnih pogledih akademika Sergija Vilfana pa je podpisane navdajala s prijetnimi občutki ob predsedovanju Znanstvenemu svetu Znanstveno raziskovalnega središča Republike Slovenije, Koper, katerega član s strani SAZU je bil tudi prof. dr. Sergij Vilfan, čeprav le kratek čas, pa vendar dovolj, da je vnesel v delo novega javnega raziskovalnega zavoda njemu značilno svežino in znanstveno tehtnost. Tudi zato se ga bomo z radostjo spominjali.

Darko Darovec

DR. VINKO ŠRIBAR (1922-1996)

Kdo je bil Vinko Šribar, po rojstvu Belokranjec in po srcu Mediteranec, po usodi raziskovalec, popotnik in arheolog? Na straneh našega časopisa se ga spominjamo, saj je del svojega strokovnega življenja - pri njem pa je bil ta segment neločljivo povezan tudi z osebnim - posvetil starejši primorski, istrski in furlanski preteklosti. Bil je tudi član časopisnega sveta "Annales" in član znanstvenega sveta Znanstveno raziskovalnega središča v Kopru.

Življenska pot ga je kot otroka vodila na skrajni jug in to otroško in mladostno izkušnjo življenja med Albanci in Makedonci je nosil s seboj tudi v letih, ko se je pozneje ustalil v Sloveniji, kjer je pred drugo vojno začel študirati na tehnični fakulteti. Tudi prva povojna leta je prebil na gradbiščih Jugoslavije kot tehnični uslužbenec železnic, med tem je prišel v stik s srbskim Spomeniškim varstvom in končno našel pot v Ljubljano in v Narodni muzej. Morda se imamo zahvaliti tudi daljnovidnemu občutku tedanjega direktorja te ustanove dr. Jožeta Kastelica, da je podprl željo mladega sodelavca po študiju? Še kot študent arheologije je bil poslan v tedanjo cono B STO, da bi organiziral prvo arheološko topografijo nove države. Starejši se ga spominjajo, kako je na belem konju obiskoval kraje in iskal stare ostanke ter kartiral najdišča. Srečko Vilhar, politik in kulturnik, ga je pripeljal na Kortino in mladi Šribar je tam sodeloval pri prvih sondiranjih. Tedanje oblasti so še posebno pozornost polagale raziskavam zgodnjega srednjega veka, saj bi morebitno odkritje ostankov starih Slovanov postalo pač argument pri trdih pogajanjih za našo zahodno mejo. Na Kortino se je

pozneje dostikrat vračal, se tam ustalil in si obnovil staro hišo; zahodna slovenska meja pa mu je postala eden od najpomembnejših in najintimnejših strokovnih izzivov.

Po diplomi je Šribar nadaljeval z delom v Narodnem muzeju, ob tem pa se je izpopolnjeval v Avstriji, Nemčiji in Italiji. Za Narodni muzej je vodil velika arheološka izkopavanja na blejskem Otoku in na Otoku pri Dobravi ob Krki na Dolenjskem. Po zaključku obeh izkopavanj je z arhitekti urejeval in predstavil obe najdišči obiskovalcem. Med tem je razvijal nekatere tehnične rešitve, ki jih je kot prvi uvedel v izkopavalno tehniko: vrtnanje, dodatna risarska in fotografska tehnika dokumentacija izkopavanj, še posebej stereofotogrametrija. Projektiral in razvil je več stativov, med temi je stativ-A, tako imenovan zaradi svoje oblike, prišel v standardno opremo izkopavalcev v Sloveniji in tudi v ostalih predelih bivše Jugoslavije. Objavljal je v raznih strokovnih in znanstvenih glasilih, doma in v tujini; zaradi širokega dela je morda odlagal nekatere ključne objave na poznejši čas. Tako smo v juniju po smrti našli na njegovi delovni mizi obsežen tipkopis o izkopavanjih srednjeveškega naselja Gutenwert na Otoku pri Dobravi, ki sta ga z dolgoletno sodelavko dr. Vido Starè pripravila za oddajo v tisk v prestižni seriji *Katalogi in Monografije Narodnega muzeja*. Njegova bibliografija znanstvenih, strokovnih in poljudnih prispevkov šteje 200 enot, objavljena pa bo v naslednji številki Arheološkega vestnika. Doktoriral je l. 1965 iz keltske in rimske problematike; leta 1995 se je vrnil h Keltom s prispevkom o keltskem grobišču v kraju Lauco v Karniji.

Aktivnost, povezana s Primorsko in s celotno zahodno mejo slovanske naselitve je zorela dalj časa: morda od njegovega prvega obiska na Kortini, morda od sodelovanja na izkopavanjih staroslovanskega grobišča pri Sv. Juriju pri Batujah v Vipavski dolini? Lahko pa je to tudi del zorenja naše države, saj je razumevanje te preteklosti del konstituiranja nacije v modernem smislu. Že v šestdesetih letih so sledili naporji za evidentiranje arheoloških ostankov, ki jih lahko povežemo s slovansko naselitvijo v Furlaniji. Vinko Šribar je kmalu spoznal, da so se naselili tudi onkraj langobardskega limesa, celo onkraj Tagliamonta. O tem pričajo nekatere listine, še bolj toponimi slovanskega izvora in končno tudi arheološki viri. Arheologi, med njimi seveda V. Šribar, so pokazali, da ti ostanki lahko bistveno dopolnijo zgodovinsko vedenje, ki je slovansko naselitev Furlanije povezovalo s fevdalno kolonizacijo po sredi 10. st.: ostanki dokazujejo še neko starejšo, tudi fevdalno kolonizacijo, ki sega v karolinški čas, kot to vemo za Istro. Med našimi preučevalci je le Vinko Šribar našel pot do terenskega dela in do sodelovanja z italijanskimi institucijami, strokovnjaki in posamezniki.

Dokaz njegovega uspešnega pristopa so izkopavanja v Buji, Nemah in v Laucu; ob tem je vodil arheološko topografijo langobardskega limesa. Njegov italijanski